

CONVERSA

Xavier Fàbregas

LLUÍS PASQUAL

El teatre és tema de controvèrsia i d'especulació cada vegada més sovint. El fenomen sociològic que representa, les circumstàncies estranyes que han seguit el seu desenvolupament al nostre país, i més en general el fet que constitueixi un art en ple moviment estètic i que ha sofert una profunda transformació de rel en les seves estructures fa que se'n parli sovint i de moltes maneres. El teatre català a partir dels anys seixanta (que és quan en realitat es pot començar a parlar d'un teatre català de post-guerra) ha vingut definit pel qualificatiu de "independent", qualificatiu equivoc, per la seva mateixa configuració, però a la vegada definitiu per adjectivar un moviment que protagonitzava la refeta del teatre català.

—El "Teatre independent", —podríem dir— ha estat una voluntat diferent de fer teatre que escapés a la pura raó comercial. Una de les característiques definitives és que no s'ha comptat amb mitjans econòmics i, d'altra banda, s'han rebutjat uns mitjans normals de comunicació. El moviment va sorgir amb la idea de fer o refer un teatre català no folklòric —no teatre d'espardenya i barretina—. Calia posar-se al dia amb el que es feia a Europa i a la vegada intentar de lligar amb una tradició ja de per si no massa clara i que va quedar tallada perquè la gent que la podia haver continuat va ésser la que va haver de marxar el 39. Tot aquest pes ha caigut dins la difícil vessant independent —terme ben difícil d'ajustar-se a una definició—, que ha constituït moltes vegades un veritable "teatre de guerrilles" (amb problemes de públic i amb constant prohibició) i d'altres amb menys problemes però també amb la constant de la marginació, amb una difusió mínima i topant també amb unes forces superiors. Tot això, però, va crear un ferment de gent que, a partir dels anys seixanta, s'ha preocupat de donar coherència al moviment i ha intentat, més tard, d'assaltar els mitjans comercials, no per això deixant de topiar amb els mateixos problemes com els mitjans de comunicació i difusió o els de censura, realment més importants del que pot semblar en molts moments.

Aquestes han estat les primeres paraules de la nostra conversa amb Xavier Fàbregas. Fàbregas és un home prou important dins el teatre català, del qual coneix totes les facetes. La darrera vinculació amb Reus la va tenir l'any passat quan li fou atorgat el premi "Antoni de Bofarull" dels "Premis Reus de Teatre" pel seu assaig "Angel Guimerà, les dimensions d'un mite". Ara el trobem a la seva taula de treball com a cap del departament d'investigació de la Biblioteca del Museu del Teatre. La vinculació del Museu del Teatre amb Reus és

directament de marc. L'edifici, situat al carrer "Comte de l'Assalt", és l'antic palau del comte Güell, joia modernista, construït i decorat per Antoni Gaudí. Aquí es troben les instal·lacions del museu i la biblioteca-arxiu.

—La Biblioteca és realment important: té 120.000 volums, i creiem que és la segona biblioteca teatral d'Europa després de la de Moscú, ja que, a més del fons existent, ara s'hi ha afegit la col·lecció Sedó, que és una aportació important. Amb la creació d'aquest departament d'investigació intentem de posar al dia el funcionament de la Biblioteca. Reprenem la publicació d'una revista: "Estudios escénicos", i mantenim contactes amb les dues universitats. Rebem moltes consultes que ens vénen tant del país com de l'estranger. Darrerament hem creat un fons de teatre inèdit on els autors dipositen les seves obres no publicades que poden servir de material de consulta i de treball pels grups de teatre.

Continuem parlant de teatre, del discutit moviment independent. Tot moviment que ha tingut una funcionalitat històrica ha de posseir unes perspectives que li permetin de continuar la tasca o que el condueixin cap en una altra situació on pugui ésser rellevat del seu càrrec.

—Les perspectives d'aquest teatre català independent són les perspectives del país. El teatre és una manifestació més de la cultura del país. En realitat el teatre independent hauria d'ésser el coixí del teatre comercial entenent la diferència —d'una manera molt planera— que "el teatre comercial fa teatre per a fer diners i que el teatre independent busca diners per a fer teatre". En condicions utòpiques hauria de constituir un nucli d'investigació que es recolzés en una escena normal, però no cal dir que falten instruments: falta el mitjà econòmic, i això fa que les empreses, si sobreviuen, siguin breus.

Però, per altra banda, el teatre independent participa de les dues vessants, que en podríem dir la de producció i la d'investigació, i això produeix un moment estètic vacillant...

—Avui en dia per la investigació es requereixen molts diners, que van lligats a mètodes d'investigació. La gent està al dia dins un estar al dia mimètic. Això fa patir un cert xarampió, moltes vegades, en imitacions de grups estrangers amb una solidesa d'investigació, Living Theater, Grotowski, etc. Això no obstant, reflecteix unes ganes de posar-se al dia. Aquestes investigacions han d'anar encaminades a buscar un estil propi lligat a una tradició. Com he dit abans, la gent que podia haver creat aquesta tradició va ésser la que va marxar el 39.

La tradició en textos és més fàcil, però la tradició en manera de fer...

—Es precisament allà on s'ha de donar el salt, un salt sobre el buit. I molt gran, tenint en compte que l'Adrià Gual, que havia creat una nova manera de fer les coses, l'any deu pràcticament no tenia sortida i no hi va haver ningú que el rellevés. Abans de la guerra era

difícil. Potser la Generalitat ho hauria aconseguit. Hi havia un intent de crear una base, Brecht era conegut abans de la guerra i recordem la vinguda de Piscator l'any 37, però malgrat tot no hi ha hagut cap sistema amb prou consistència.

Els arxius, el conjunt, respiren un aire modernista, el geni d'Antoni Gaudí ens forçaria a parlar d'arquitectura si no teméssim d'endinsar-nos en matèries més inconegudes i no seguíssim la conversa encetada. Es Gaudí, aquest mateix Gaudí de les reixes entortolligades de l'entrada qui em fa pensar en Reus, en allò que des de Barcelona són "les comarques" de les quals sempre s'ha abastat el gran monstre i que retorna a les comarques --en aquest cas en teatre-- en forma de normes a seguir moltes vegades amb pinzellades paternalistes.

—Sí, realment, les comarques han anat en un principi a cavall de Barcelona, per la pròpia densitat demogràfica i cultural de la ciutat —recordem les dues Universitats—. Però per altra banda els grups de comarques posseeixen ja una tradició de teatre parroquial o d'un altre tipus de Centre i per tant han pogut aprofitar-se d'unes estructures per donar una programació diferent. Els començaments, moltes vegades han estat així. De vegades, al principi, amb la mateixa complicitat dels capellans, va fer possible que en molts pobles, sense aixecar massa la llebre i tal com es pogués, formessin un grup. Després, la legalització ha estat més fàcil. Actualment, el teatre a comarques, amb les manifestacions que se'n deriven, pesa més que el de Barcelona. Els controls són més difícils. El teatre és més viu i més interessant. En un principi pot haver anat a cavall de Barcelona, però després han seguit camins paral·lels, encara que no ben bé iguals. Això que estem dient no seria així en unes circumstàncies normals, on tot el moviment hauria de ser un sol.

En quant a Reus, tu ho coneixes més bé que jo, la participació dins aquest moviment ha estat a través de "La Tartana", que també ha sofert totes aquestes limitacions. Ha fet una programació coherent i potser també ha sofert les conseqüències de l'anada a Barcelona d'algun dels seus components per raó d'estudis.

*Continuem xerrant de Reus, del teatre, del Centre de Lectura...
---Ara tenim pendants els Premis, encara que...*

—Tots estem d'acord que els premis en teatre haurien d'ésser una compensació a posteriori. Premiant un autor es compensa solament una part del fenomen teatral que queda molt desequilibrat perquè el text és una de les peces, no el total, d'un muntatge. El premi hauria d'ésser a la vista d'un muntatge. És clar que quan un autor té moltes dificultats d'estrena...

Sí, moltes vegades, el teatre, la cultura, es converteix en una raó de supervivència, ben difícil d'aguantar malgrat els fonaments o l'edifici modernista d'un geni que ens acomiada des de la seva natural i paradoxal estada a les Rambles d'aquesta Barcelona antiga.